

NIEUW IN NEDERLAND

Samengesteld door Gerard D. Majoor

Een nieuwe zeenaaktslak voor Nederland:
de Gekraagde vlokslak *Aeolidiella alderi* (Cocks, 1852)

Mick Otten & Marco Faasse

Summary. On 17 November 2012 a specimen of the nudibranch *Aeolidiella alderi* (Cocks, 1852) was found for the first time in the Netherlands near Burghsluis (province of Zeeland). Since then the species was encountered quite frequently in the Oosterschelde estuary which suggests that a population has settled there. It is presumed that man played a role in the introduction of this seaslug to the Netherlands.

De eerste en volgende vondsten

Tijdens een excursie van de KNNV Strandwerkgroep Waterweg-Noord op 17 november 2012 vond Jurriën van Deijk bij Burghsluis aan de Oosterschelde een klein naaktslakje bij het stenen koren. Niemand herkende het slakje van 18 mm meteen en er werden 'bewijsplaatjes' geschoten om de soort later te kunnen determineren. Het slakje is weer netjes onder een steen teruggezet (micksmarinebiology.blogspot.nl).

Omdat onduidelijk bleef om welke soort het ging werd op Facebook een oproep geplaatst bij de 'Studiegroep NE Atlantic Nudibranchs'. Al na acht minuten werd door João Pedro Silva (uit Portugal) geopperd dat het zou gaan om *Aeolidiella alderi* (Cocks, 1852). Een soort die nog niet eerder in Nederland was gevonden. Uiteindelijk bleek dat ook de juiste naam te zijn. De slak had nog geen Nederlandse naam. Omdat de naaktslak een soort kraag heeft van lichte papillen aan de voorzijde en dat één van de meest onderscheidende kenmerken is, is hij 'Gekraagde vlokslak' genoemd (micksmarinebiology.blogspot.nl; natuurbericht.nl; soortenbank.nl). Vlokslak refereert aan de twee 'familieleden' die van Nederlandse wateren bekend zijn: de Grote vlokslak *Aeolidia papillosa* en de Kleine vlokslak *Aeolidiella glauca* (Swennen & Dekker, 1987).

Inmiddels zijn er al veel meer exemplaren van de Gekraagde vlokslak gevonden. Marco Faasse vond er drie en later nog één bij de Anna Frisopolder en Marianne Ligthart nog eens één bij Burghsluis en drie bij de Anna Frisopolder. Later vonden ze samen vier exemplaren bij de Anna Frisopolder en acht bij de Westbout. Marco Faasse vond in februari 2013 vier exemplaren bij Westkapelle. Mogelijk gaat het in een paar van de gerapporteerde gevallen om dezelfde dieren.

Soortbeschrijving

De Gekraagde vlokslak wordt niet groter dan 37 mm. Hij heeft een variabele kleur: melkwit, bruin-oranje, geel of rood. De kleur schijnt voornamelijk bepaald te worden door dat wat de slak eet. Er zijn ongeveer 15 dwarsrijen van schuin achterwaarts geplaatste cerata. De rhinoforen en de mondtentakels zijn wit; de voorste rij van cerata vormt een lichter gekleurde kraag (fig. 1) (Thomson & Brown, 1976; Picton & Morrow, 1994). Voor een uitgebreide beschrijving van de soort en vergelijking met familieleden verwijzen wij naar de eerder genoemde site van de Conchological Society of Great Britain and Ireland (conchsoc.org).

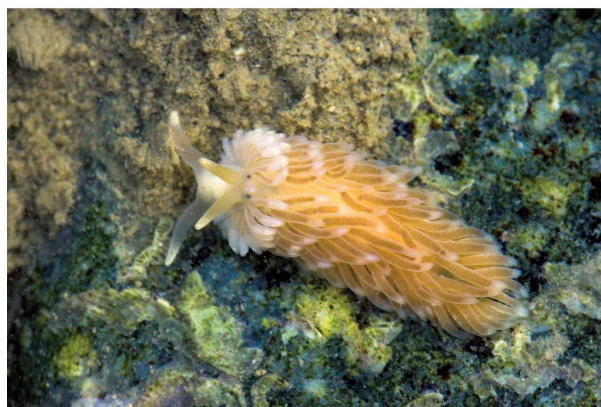

Fig. 1. Tweede waargenomen exemplaar van de Gekraagde vlokslak *Aeolidiella alderi*. Foto: Marco Faasse

Leefwijze

Net als de andere twee vlokslakken leeft ook de Gekraagde vlokslak van zeeanemonen. Genoemd worden o.a. het Golfbrekeranemoontje *Diadumene cincta*, Zeeanjelier *Metridium senile* en (sierlijke) slibanemonen, *Sagartia elegans* respectievelijk *S. troglodytes*. Soorten die allemaal talrijk in de Oosterschelde voorkomen; voedsel genoeg dus. De Gekraagde vlokslak is immuun voor de netelcellen van de zeeanemonen en slaat die netelcellen op in zijn papillen als bescherming tegen predatoren.

Verspreiding

Opmerkelijk is dat alle nieuwe soorten zeenaaktslakken de afgelopen jaren werden gevonden door duikers. Soorten die – voorzover bekend – niet in het getijdengebied gevonden worden. Juist de Gekraagde vlokslak is tot nu toe alleen gemeld van het getijdengebied. Dat stemt overeen met informatie die wij o.a. vonden op de zeer informatieve website van de Conchological Society of Great Britain and Ireland (conchsoc.org). Daarop wordt gemeld dat de soort voorkomt in het getijdengebied en hoog in het sublittoraal. Een gebied waar veel duikers zich – ons inziens ten onrechte – niet zo thuis voelen.

De vondsten op verschillende locaties in de Oosterschelde lijken erop te wijzen dat daar al een populatie aanwezig is. Deze slak heeft namelijk een directe ontwikkeling. Dat wil zeggen dat uit het ei direct een kruipende nakomeling komt, zonder tussenliggend vrijzwemmend larvenstadium. Veel andere slakken kunnen middels de pelagische larven in korte tijd een grote afstand overbruggen. Het is aannemelijk dat bijvoorbeeld de Harlekijnslak, *Polycera quadrilineata*, die al langere

tijd bekend was van harde substraten op enige afstand van de kust (Van Moorsel, 1994), op deze wijze de Oosterschelde gekoloniseerd heeft. Nieuwkomers onder de zeenaaktslakken worden zelden eenmalig waargenomen: dat is in overeenstemming met de hypothese dat larven via zeestromingen vanuit de Noordzee de Oosterschelde binnenkomen en daar een populatie vestigen. Het voorbeeld van de Gekraagde vlokslak geeft aan dat het ook anders kan. De dichtstbijzijnde vindplaats van de Gekraagde vlokslak die wij kennen is Hastings, aan de zuidoost kust van Engeland (conchsoc.org). Een lange afstand om te kruipen naar de Oosterschelde. Hoewel het niet bewezen kan worden lijkt het aannemelijk dat de mens op enigerlei wijze het transport voor zijn rekening heeft genomen. Het verspreidingsgebied loopt van Groot-Britannië (met een paar waarnemingen uit West-Ierland) via de Franse Atlantische kust naar de Golf van Marseille (Thomson & Brown, 1976; Picton & Morrow, 1994; Vicente, 2008).

Ten slotte

Bovenop de vondst van deze nieuwe soort was 2012 een voortreffelijk jaar voor zeenaaktslakken. Zowel in kwantiteit als in kwaliteit. Duikers (inclusief beide auteurs) zagen bijvoorbeeld in één duik honderden exemplaren van de Millennium wratslak *Geitodoris planata* en de Harlekijnslak *Polycera quadrilineata*. Deze laatste soort was tot voor kort zeldzaam in Nederland. Ook een moeilijk te vinden soort als het Wrattig tipje *Janolus hyalinus* werd regelmatig gezien en op de valreep van 2012 werd nog eens de zeldzame Hemelsblauwe knotslak *Cuthona caerulea* gevonden (natuurbericht.nl, 6 januari 2013). Je kunt overigens (bijna) alle soorten zeenaaktslakken terugvinden op de Zoekkaart Nederlandse Zeenaaktslakken, die medio 2012 is uitgekomen (facebook.com/Zoekkaart... etc.).

Dankwoord

Dank aan João Pedro Silva, Brendan Oonk, Bernard Picton en Rob Dekker die hebben bijgedragen aan de identificatie van de Gekraagde vlokslak.

Bronnen

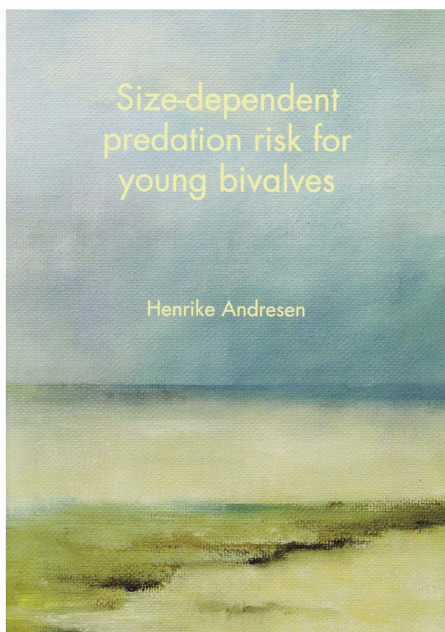
- www.conchsoc.org
 www.facebook.com/ZoekkaartNederlandseZeenaaktslakken
 www.micksmarinebiology.blogspot.nl
 www.natuurbericht.nl
 www.soortenbank.nl
- MOORSEL, G.W.N.M. VAN, 1994. Kunstriffen Noordzee 1993. – Culemborg: Bureau Waardenburg bv, rapport nr. 94.05.
 PICTON, B.E. & C.C. MORROW, 1994. A field guide to the nudibranchs of the British Isles. – London: Immel Publishing.
 SWENNEN, C. & R. DEKKER, 1987. De Nederlandse Zeenaaktslakken. – Wetenschappelijke mededelingen KNNV, nr. 183.
 THOMPSON, T.E. & G.H. BROWN, 1976. British Opisthobranch Molluscs. – Synopses of the British Fauna, nr. 8.
 VICENTE, N., 2008. 100 et une limaces de mer. Guide d'identification des Mollusques Opisthobranches d'Atlantique et de Méditerranée. – Challes-les-Eaux: Editions Gap.

Adressen van de auteurs:

mick@nieuwewendingproducties.nl
 marco.faasse@ecoast.nl

Size dependent predation risk for young bivalves

Dissertatie H. Andresen, Vrije Universiteit Amsterdam, 2013

Samenvatting

Op 8 januari 2013 promoveerde Henrike Andresen aan de Vrije Universiteit Amsterdam op bovengenoemd proefschrift (ISBN: 978-94-6191-537-5). Promotor was Jaap van der Meer die ook aan het NIOZ verbonden is. Zoals bekend spelen tweekleppige schelpdieren een belangrijke rol in het intergetijdengebied van het wad. Door hun grote biomassa vormen ze het hoofdvoedsel van wadvogels.

Tweekleppigen blijken voor hun populatiesterkte afhankelijk te zijn van het aantal jonge schelpdierdieren dat zich vestigt en tot augustus overleeft en daardoor varieert de jaarklassensterkte enorm door verschillen in de recrutering. In lange termijn waarnemingen zijn goede en slechte jaren waarneembaar. Koude en warme winters blijken hierop een duidelijk effect te hebben. De kleine net gevestigde bivalven worden gepredeerd door krabben en garnalen en de timing van vestiging van de schelpdieren tesamen met de timing van de aankomst van kreeftachtigen bepaalt hoeveel schelpdierdieren er gegeten worden. Wanneer de bivalven snel groter groeien worden ze minder gegeten. Dus vooral de zeer jonge dieren worden uitgedund.

Dit proefschrift gaat geheel over de grootte-afhankelijkheid van het predatie risico voor jonge bivalven in relatie tot de wintertemperatuur. Daarbij is de